

PM Rotel I (Dnr KS 2025/301)

Promemorian - Kontantutredningen

Remiss från Finansdepartementet
Remisstid den 19 maj 2025

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård

Sammanfattning av ärendet

Finansdepartementet har remitterat promemorian *Kontantutredningen* (Fi2024/02595) till bland annat Stockholms stad för yttrande.

Finansdepartementet gav i januari 2024 en utredare i uppdrag att se över kontanternas ställning i samhället, med syfte att undersöka och föreslå åtgärder för att säkerställa möjligheten att betala med kontanter i Sverige.

Syftet med uppdraget har varit att utreda möjligheter till att skapa förutsättningar för att fortsatt kunna göra kontantbetalningar, i synnerhet när det gäller livsnödvändiga varor och tjänster. Arbetet har även omfattat utredning om andra åtgärder för att säkra kontanternas fortsatta funktion som betalmedel i Sverige.

Utredningen bedömer att det vore önskvärt att låta de föreslagna lagarna träda i kraft tidigare än 1 januari 2026, men ser att det skulle vara svårt att uppnå i praktiken.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret anser att utredningens förslag generellt är väl avvägda, men att ett förtydligande bör ske avseende vilka verksamheter och juridiska personer som har ett särskilt ansvar att ta emot kontanter som betalning för offentligrättsliga avgifter. Detta för att möjliggöra implementering inom kommunala verksamheter som eventuellt kommer omfattas av kontantkrav om utredningens förslag antas.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag instämmer i utredarens bedömningar vars förslag kommer att bidra till att säkerställa möjligheten att betala med kontanter i Sverige och stärka rätten att på egna villkor delta i samhället.

Även om det i utredningen tydligt klargörs att det ska vara möjligt att betala offentligrättsliga avgifter med kontanter, så instämmer jag i vad stadsledningskontoret lyfter om att det kan behöva specificeras närmare vad som avses med en offentligrättslig avgift. Detta då det inte torde vara helt ovanligt att tveksamheter kan komma att uppstå vid avgörandet av huruvida något är en avgift som går att härleda till ett rättsförhållande av civilrättslig karaktär, eller en avgift som är offentligrättsligt grundad och som därmed träffas av det aktuella förslagens bestämmelse.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 30 april 2025

Karin Wanngård

Bilaga

Remiss - Promemorian - Kontantutredningen (Fi2024/02595), dnr KS 2025/301-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Ärendet

Till följd av den snabba digitaliseringen av betalningsmarknaden och den låga och kontinuerligt minskande användningen av kontanter i Sverige gav Finansdepartementet i januari 2024 en utredare i uppdrag att se över kontanternas ställning i samhället, med syfte att undersöka och föreslå åtgärder för att säkerställa möjligheten att betala med kontanter i Sverige, särskilt för livsnödvändiga varor och tjänster.

Utredningen konstaterar att kontanter fyller en viktig roll för de personer som av olika anledningar inte kan eller vill hantera elektroniska betalmedel. Det kan röra sig om personer i digitalt eller finansiellt utanförskap, personer med olika former av funktionsvariationer, personer som lever med skyddad identitet eller som har problem med att hantera pengar i digital form.

Rätten för alla att på egna villkor delta i samhället har varit en utgångspunkt för utredningens arbete.

Utredningen har kommit fram till flera förslag för att säkerställa att kontanter fortsatt kan användas som betalmedel i Sverige varav de viktigaste förslagen är följande:

Lagkrav på att acceptera kontanter för vissa varor och tjänster

- Butiker som huvudsakligen säljer livsmedel samt apotek ska vara skyldiga att acceptera kontanter, om företagen omfattas av krav på extern revisor, dvs med en årsomsättning över 3 miljoner kronor.
- Offentligrättsliga avgifter, t.ex. vård, pass, fordonsbesiktning, ska kunna betalas med kontanter
- En övre gräns föreslås på 0,1 prisbasbelopp per betalning och max 25 mynt

Förbättrad kontantinfrastuktur

- Banker som redan har skyldighet att erbjuda kontanttjänster ska få tydligare ansvar för att tillhandahålla både uttag och insättningar av kontanter.
- Konsumenter ska kunna sätta in sedlar på konto, och företag ska kunna deponera dagskassor och få växelkassa.

Kontanter vid kris och beredskap

- I händelse av kris, elavbrott eller IT-avbrott ska det finnas möjlighet att betala med kontanter för viktiga varor och tjänster och eventuellt via så kallade offline-betalningar.

Utredningen lyfter även den ökade risken som hantering av sedlar och mynt innebär för förekomst av penningtvätt, finansiering av terrorism eller annan brottslighet och föreslår åtgärder för att motverka denna risk.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 2 april 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret vill betona vikten av att alla i samhället kan genomföra sina grundläggande betalningsbehov. Stadsledningskontoret anser att kontantutredningen ger en god beskrivning av nuläget och även av de negativa effekter som ett allt mer kontantlöst samhälle innebär för personer i digitalt utanförskap och även för svensk beredskap vid störningar i el och digital infrastruktur.

Utredningens förslag att det ska fastställas i lag att livsmedel och apoteksvaror ska kunna betalas kontant anser stadsledningskontoret vara positivt för att öka tillgängligheten av livsnödvändiga varor för samtliga medborgare.

Utredningen föreslår vidare att offentligrättsliga betalningar ska kunna betalas med kontanter. Av utredningen framgår att det redan i dag är fastställt i rättspraxis att offentligrättsliga avgifter ska kunna betalas kontant vid samma plats som betalning av avgiften kan göras med andra gångbara betalmedel. Stadsledningskontoret anser att ett förtydligande bör göras av vad lagförslaget om kontantkrav avseende offentligrättsliga avgifter avser. Detta för att veta vilka kommunala verksamheter och tjänster som kan komma att omfattas av ett kontantkrav. Likaså hur en ökad kostnad utifrån dessa förändringar ska finansieras. Stockholms stad hanterar idag kontanter i begränsad omfattning inom exempelvis dagverksamheter och boenden för äldre och funktionsvarierade samt skolor, fritidsgårdar, bad- och idrottsanläggningar samt medborgarkontor. Mycket av kontanthantering avser cafeteriavverksamhet.

Stadsledningskontoret är positiv till utredningens förslag att regeringen bör tillsätta en utredning om förbättrade möjligheter att genomföra kontanta betalningar av räkningar samt inlösen av utbetalningsavier. Staden använder utbetalningsavier då inget annat alternativ finns vid utbetalningar och detta är en tjänst som bankerna tidigare aviserat att de kan komma att avsluta.

Stadsledningskontoret anser vidare att ökade krav på motståndskraft i betalningsinfrastrukturen bör ställas främst på nuvarande aktörer inom området, vilket är primärt banker. Erfarenheter från Ukraina bör nyttjas och appliceras avseende hur det kan säkerställas att det finns ett fungerande bankväsende och betalningsinfrastruktur under kris och krig, med exempelvis avbrott i digital kommunikation och/eller avbrott i elförsörjning. Detta för att öka den svenska betalningsmarknadens resiliens. En kombination av detta tillsammans med en utredning av offline-funktionalitet för främst kortbetalningar anser stadsledningskontoret vara av vikt för att säkerställa ett robust betalsystem.

Utredningen betonar den ökade risk som hantering av sedlar och mynt innebär för förekomst av penningtvätt, finansiering av terrorism eller annan brottslighet. Stadsledningskontoret är positiv till utformningen av förslagen i utredningen med avseende på dessa risker, med exempelvis beloppsbegränsningar.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen anser remissen besvarad i enlighet med vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande